

Livet under havoverfladen

Lærervejledning



VARIGHED (Ekskursion)

Dette forløb er tiltænkt jer som gerne vil lave en aktivitet til Naturens Uge, og kan afsætte tid nok til at tage på tur til den nærmeste kyststrækning.

FORMÅL

Formålet er at introducere børn til biodiversitet i havet. Ved at gå på opdagelse i det lave vand langs kysterne og undersøge livet, hjælper vi eleverne med at øge deres kendskab til havet og reflektere over at der også er en verden under overfladen, som man skal passe på.

ER VIGTIGT FORDI

Det meste af Danmark er omgivet af hav. Der er aldrig langt til en fjord eller en kyst, og ni ud af ti danske børn har prøvet at bade i havet. Alligevel har hvert fjerde barn i Danmark aldrig set en krabbe. Og to ud af fem børn har aldrig rørt ved en vandmand. Endnu færre har holdt en fisk i hånden eller set en tangnål.

Selv om de danske farvande tilsammen har et areal, der er cirka to en halv gange større end vores landområde, er der ikke så mange danskere, der for alvor interesserer sig for havets tilstand.

Det er et kæmpeproblem. For ligesom resten af vores natur er havet truet og har brug for hjælp og beskyttelse.

I mange år er havet nemlig blevet behandlet som kombineret skraldespand og uudtømmeligt spisekammer. Og begge dele har haft ødelæggende konsekvenser.

Overfiskeri presser fiskebestande og truer vigtige fødekæder. Fiskeri med bundtrawl ødelægger havbunden. Og næringsstoffer fra land forårsager iltvind, som blandt andet kvæler ålegræs, der giver ly for små fisk og er en fantastisk kilde til at opfange CO₂. Samtidig er havet som resten af kloden truet af både en biodiversitets- og en klimakrise, der lapper over hinanden.

Der er derfor brug for at øge børns og voksnes kendskab til havet. Børnene skal se, finde, fange, røre og blive klogere på havet i deres eget tempo. De skal have gode trygge oplevelser, hvor de kan udfolde deres nysgerrighed. Holde en reje i hånden, gå igennem tang uden at være bange, røre en vandmand, se livet igennem en lup eller vandkikkert, fange og opleve en krabbe.

Hvorfor? Fordi det, man kender, det man forstår og holder af, vil man også gerne beskytte!

Praktisk

DET SKAL DU BRUGE

- Spande/akvarier til dyr
- Hvide bakker
- Rejehove
- Fiskenet
- Vandkikkert – måske kan I lave dem selv af gamle rør, gennemsigtig plastik og elastikker.
- Evt. dykkermasker – så kan man gå på det lave vand og kigge ned.
- Afkrydsningslister med dyr et pr. gruppe elever. Kan printes på vores hjemmeside.
- Evt. håndbøger som ”Havets dyr og planter” eller en bestemmelsesdug

Sådan gør du

VELKOMST OG INTRO

Saml eleverne

Inden I starter med det praktiske, er det en god idé at have en snak med børnene om sikkerhed. Der er forskellige regler i forskellige kommuner omkring det at have elever i vandet. I udgangspunkt behøver eleverne ikke at gå længere ud end til knæene for at finde og fange dyr.

Samtale

Kender I nogle dyr, der bor i havet? Her kan I bruge dyreleksikonet på Naturens Uges hjemmeside som inspiration.

Udvidet samtale (f.eks. til ældre børn)

- Snak med børnene om, hvorfor der mangler dyr i havene.
 - Dyrene er presset af en sammenblanding af overfiskeri, forurening og klimaforandringer.

PRAKTISK

1. Del eleverne op i grupper på 4.
2. Start med at definér det sted ved kysten, hvor eleverne skal fiske. Det kunne være på sandbund, ved sten, tang eller under en badebro. Det er en god idé at grupperne har forskellige områder og de kan evt. bytte efter noget tid.
3. Definér hvor lang tid grupperne har til at finde dyr.
4. Nu kan eleverne gå i gang med at fiske

Sådan bruges redskaberne:

- Rejehov: Med en rejehov kan man fange dyr på sandbunden. Man bruger rejehoven ved at holde på skaftet lige som på en kost. Enden af hoven lægger man ned på havbunden,

og så gælder det ellers om at skubbe den hen over bunden med raske skridt. Med rejehoven kan I blandt andet fange hesterejer og forskellige fladfiskeunger. I kan også køre rejehoven gennem en bunke tang. Det er nemlig et godt gemmested for blandt andet tangnåle, tangsnarrer og tangrejer.

- Net: Fangstnettet er godt at bruge steder, hvor der er meget ujævnt, for eksempel på stenrev og i tangbælter. Fangstnettet kan komme helt ind mellem sten og tang. Hold fast med begge hænder og køр nettet igennem med en fejende bevægelse. Sørg for at komme godt ind i tangen. Pas på at nettet ikke går i stykker på sten.

Tips til at fange dyr

- Hvis der er tang eller ålegræs der hvor I er, er det helt sikkert et godt sted at finde og fange småfisk og andre dyr. De gemmer sig tit i tangskoven for de store fisk.
 - Hvis I er i nærheden af store sten f.eks. ved en mole er det også et godt sted at lede mellem stenene der.
 - På den almindelige sandbund møder I også forskellige fisk. Man skal være tålmodig og lidt hurtig for at fange f.eks. trepigget hundestejle. Små fladfisk og sandkutlinger fanges let med et rejehov.
 - I kan også " fange" tang. I kan tage forskellige stor-alger med ind som fx blæretang og savtang. De mindre arter er flotte hvis man lægger dem i hvide bakker med vand, da de små spreder sig naturligt ud.
 - Prøv at grave i sandet efter børsteorme og sandorme. Der skal graves godt ned i sandet før der er gevinst. Kig efter sandormens sandpølser.
5. Når tiden er gået, er det tid til at kigge nærmere på dyrene. Brug afkrydsningslisterne med dyr. Listerne indeholder kun nogle af de mest typiske dyr som man kan finde et vandhul, derfor er det godt at supplere med en håndbog, bestemmelsesdug eller bestemmelses-apps såsom iNaturalist eller Arter – begge apps er gratis.

6. Definer hvor lang tid de må bruge på at bestemme dyr.
7. Når tiden er gået, skal I gennemgå hvad I har fanget. Få eleverne til at præsentere dyrene for hinanden.

Samtale

Hvor mange dyr der er i jeres bakke? Er de forskellige? Eller er det den samme art, I har mange af? Vælg et af de dyr, I har fanget. Hvordan tror I, det lever i havet? Har dyret nogle evner, der gør det særligt god til at leve i havet? Fangede grupperne de samme dyr? Hvorfor/Hvorfor ikke? Brug evt. dyreleksikonet.

8. Når I er færdige med at tale om jeres dyr, skal I huske at slippe dem fri i havet igen.

AFSLUTNING OG OPSAMLING

Saml børnene i en halvcirkel

1. Hvad ville der ske hvis dyrene forsvandt fra havet? Er de vigtige?
2. Hvordan kan vi sørge for at dyrene har det godt i havet?
3. Sammen kan I komme frem til der gemmer sig et virvar af vilde dyr under havoverfladen og der er vigtigt at vi passer på dem.